

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyantha, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Bonitas

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97211](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97211)

in integrum restituere impossibile essetialius vero: nec ipse Christus id prestare posset. Ad has voces statim gallus ipse profiliit, & alis collisus iusculum in discumbentium ora affudit. Blasphemii lepra statim hereditaria puniti sunt. *Vincensius libro 25. cap. 64.*

Vide Juramentum, Jusurandum, Impietas.

Bonum, Bonitas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOGIA.

BONUM, Græcè ἀγαθόν, τὸ, & χρηστὸν, dicitur. Et est id, quod opponitur malo: estq; nomen generale, & honesta simul, atq; vitia complectens, vt bonum animi, bonum corporis, bonum fortunæ. Hinc si bonum virum dicimus, probum significamus: si bonum militem, fortem: si bonum imperatorem, prudentem: si bonum grammaticum, literatum: si bonum oratorem, facundum: si bonum iudicem, iustum: si bonum mercatorem, diuitem: si bonam faciem, pulchram. Sic è conuerso malum generale nomen est, & turpia simul, & detrimentosa complectens. Vnde malum virum dicimus, flagitiosum: malum militem imbecillum: malum imperatorem, imprudentem: malum grammaticum, rudem: malum oratorem, infacundum: malum iudicem, iniquum: malum mercatorem, inopem: malam faciem, deformem.

Bonum summum, est animi operatio secundum virtutem optimam & perfectissimam in vita perfecta, secundum Aristotelem libro 1. Rhetoricorum.

Bonum est, quod simplicius gratia est expetendum, secundum lib. 1. Rhetoricorum.

Bonitas, Græcè ἀγαθότης, ἡ, & ἀγαθότης, τῆς, ἡ: & ἀγαθός, ὁ, bonus, vnde benignus dicitur, id est, liberalis, beneficus, clemens. Quare benignam terram appellamus, siuctus abundè ferentem. Plinius de Aegypto: Nulla est benignior tellus, nullus ager feracior. Inde benignitas, liberalitas, atque clementia.

Bonitas bonum est, quo mentes nulla quatiuntur perturbacione, ita à natura instructæ, vt mali nihil cogitent, aut etiam nolint, confingere nesciant: Cuius contrarium malitia, vel vt græco viar verbo, δόλος.

Bonorum appellatio aut ciuili, aut naturalis est. Bona ex naturali significatione, omnia comprehendunt, quæ profunt. Ex ciuili ad facultates tantum referuntur. Hinc distinctio bonorum corporis, & animi, apud Philosophos. *Alciatus tit. de Verb. sign. l. Bonorum appellacione.*

Bonum, Hebr. *Tob*: Bonitas, *Tub*, & *Tobah*, à verbo *Tob*, Bonus, pulcher, iucundus, utilis, amabilis, suauis, deliciosus fuit. Nominè *Tob* autem Hebræi intelligunt, quicquid bonum, pulchrum, letum, vile & beatum est, & quidem perfectè bonum, si de Deo vero intelligitur. Græcè, ἀγαθὸν à *Tob* fluxisse videtur. *Bon*, *Bonte*, Galli dicunt à *Tob*, literis inuersis, *Bar*, *Bon*. Vide Etymologicon trilingue Lugduni editum Anno 1607, apud Antonium de Harisy, pag. 158. & 159. vbi multa obleruari digna de *Bono* & *Bonitate*.

¶ LOCI BIBLICI.

Summum bonum, *1. Sal. 16. 11.* Bonum sectandum, *1. Sal. 34. 14.* & *37. 27.* *Esai. 1. 18.* *Amos 5. 9. 14. 15.* *Rom. 12. 9.* *Gal. 4. 18.* *1. Thess. 5. 15.* *21. Iac. 4. 17.* *1. Pet. 3. 11. 5.* *Ioan. 8. 11.* Bonum non semper opponitur vitio, vt patet ex *1. Corin. 7. 1.* vbi significat idem quod commodum & expediens, vt declarat *1. Cor. 35.* Bonum non habitat in carne nostra, *Rom. 7. 18. 2. Cor. 3. 5.* Boni interdum ob malos plectuntur, *1. Cor. 7. 12.* Boni pro malis non puniendi, *Deut. 24. 16. 10.* *Eccl. 18. 26.* Bonus Deus solus, *Matth. 19. 17.* *Marc. 10. 18.* *Luc. 18. 19.*

Bonorum ordo triplex: sunt enim bona

1. Animi.
2. Corporis.
3. Fortunæ.

¶ SENTENTIÆ BIBLIÆ.

Amen dico vobis, nisi conuertamini, & fiat tanquam pueri, non ingrediemini in regnum cælorum. *Matth. c. 18. Luc. 9.*
Videte, ne cuiquam quicquid malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est, persequamini. *Paul. 1. ad Thess. 5.*
Videte, ne cuiquam quicquid malum pro malo reddat, sed semper quod bonum est, persequamini. *Paul. 1. ad Thess. 5.*
Simplex credit omni dicto: quamdiu simplices iustitiae adherent, non afficientur pudore. *Proserb. 14.*
Condonata iniuriam proximo tuo, & tum peccata tua, te precante, dissoluentur. *Ecclesi. 28.*

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

Virtutes quibus viuunt rectè, magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum, sine quibus rectè viuiri potest, media bona sunt. *Aug. de lib. Arb.*
Neque accepta duo sunt bona, quæ ante oculos eius malorum admisionem maculantur. *Gregor. in Moral.*

Illæ est vera innocentia, quæ nec inimico nocet. Innocens est qui cum alijs non nocet, nec sibi nocet, nocet non est innocens. *August. super 1. Sal. 10.*

Innocens inter ipsa tormenta fruitur conscientia benignè maligantes, cum de pœna metuit, de innocentia gloriatur. *brof. ad Demetriadem.*

Gaude de innocentia & exulta gaude, inquam, quia facta est, vbi que secura. Si tentaris, proficis: si humiliter pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in seruatum periculo tuta, in custodia læta: tibi omnis reatus ab hoste uerfa militia subiugatur: te potentes honorant, fastigantes, magnates exquirunt, & illi nonnunquam te desiderant: tibi boni parent, mali inuident, zelant, & amant, cum bunt, nec vniquam puteris victrix non esse, etiam inimicos iustus deseruit. *Chrysof. in Homily.*

Simplicitas minimè omnium suspicax est malorum. Malus quam citissimè condemnat bonum: Bonum tantum quidem facile: nam qui ad mala non est propensus, suspicionem quidem facili est. *Ex rursus Patrum.*

Ingenium expertis militia, tardius quoque suspicax est inimicum in manus tuas incidisse, noli putare temporationis, sed salutis: itaque tum maximè parcendum est, tum in nostra fuerint potestate. Si tibi quis molestus fuerit, ne sis molestus, alioqui illi similis fueris. Nemo malum, sed bono malum. *Chrysof. in Homily.*

Puritas innocentie conseruata, fons est & origo omnium virtutis. *Hugo.*

¶ POETICÆ SENTENTIÆ.

Oid ès ποικίλον ἀγαθὸν καὶ χρηστὸν ἐστὶν τοῦ.

Nullus bonus existens malum facinus committit.

Idem.

ὁς ἴδῃ σὺν εἰς χρηστὸν κακῶν.

Quis iucundus res est, bonitas prudentia committit.

Idem.

Κόψῃ ἀγαθὸν μὲν ἀνὴρ, ὡς ποῦν ἔχει ἰσχυρὸν ἐν εἰς.

Thcoenis.

Τὸ μὲν εἶναι ἀγαθὸν καὶ χρηστὸν, ἢ τὸ κακῶν.

O Cyrene, vir quidem bonus animus semper iucundus est.

Idem.

Et animosus est tuum in malis, tum in bonis conueniens.

Sophocles in Electra.

Oid ès τὸν ἀγαθὸν ὅς κακῶν τοῦ κακοῦ ἀλλοτρίου.

Nullus bonus male viuendo bonam de se sententiam flare vult.

Idem.

ὁ χρηστὸς ἐστὶ πᾶσα ἀγαθὴ ὁ ἀγαθὸς.

Menander.

Vir bonus multis in locis salutaris.

Idem in Pallade.

Καὶ τὰς ἀπορίας ἔσθῃ ὁ χρηστὸς χρηστὸς.

Et in rebus perplexis, vir bonus utilis est.

Idem in Homopatriis.

Εἰς πᾶσα κακῶν καὶ τῶν κακοῦ ἀλλοτρίου.

Tum χρηστὸν ἔχει τὸν ἐπιπέδον καὶ τὸν εἶδος.

In omni tempore, & quavis inclinatione fortunæ.

Bonorum curam suscipit etiam Deus.

Nὴ τὸν ἀγαθὸν μακάριον ὁ χρηστὸς.

Illegis vultus, καὶ δαυμασὸν ἐστὶν ἐν φῶν.

Beata res est bonitas per Mineram.

Vbi que & mirum Vera Virtutum.

Pindarus.

Alieni aperire noli,

Quidnam laboris nos exerceat.

Hoc te admonitum Solo, Bonorum quidem reus.

Soprem & iucundatum, coram oportet.

Tori populo declarare:

At si qua diuinitus grauior contigerit.

Homini bus fortuna.

Eam abscondere consentit.

Sophocles.

Ne multis euulges presentem fortunam;

Nam si eueatur, lugeri potest amplius.

Euripides.

Valam enim sortem suam restari.

Apud omnes, imperii hominis est: celare veri.

Dolorificum est quidem, in turpe diamnam.

Idem.

At si fiat, comprimendum est: sicite.

Abscondendo, nec omnibus enuiciandum.

Huiusmodi enim gaudium hostibus: & rixam.

Sapientes sua celant mala.

Bonus est, qui leges, & patrum statuta seruat.

Horat. lib. 1. Epit.

Vir bonus est quis?

Quis consultus patrum, qui leges iuratis, seruat.

Terent. Hec.

Namq; eo pacto maximè apud te meo erit impetum.

Cum illa quæ nunc in me iniqua est, aqua dicitur.

que sensum habent omnia vel que intellectum habent, aut si haberent. Et quicquid intellectus vnicuique tribuerit: & quicquid qui de singulis est, intellectus tribuit: id vnicuique bonum est: & id quod cum adsit, bene afficitur cui adest: satisque habet, & sufficiens per se ipsum: præterea quod hæc efficit aut conferat: & id quod hæc sequuntur contraria: & quæ corumpunt. *lib. 1. Rhetoric. ad Theod. c. 6.*

Mulotum & cognitionis & motus principium bonum est & malum. *lib. 1. 4. Metaph. c. 1. 1.*

Ea quidem per se bona quibus ponat, quæ sola & seuncta à cæteris sequatur: vt sapere, vt videre, vt sunt nonnullæ voluptates, vt honores. Est enim hæc ipsa propter aliquid aliud sequitur: tamen in his quæ per se bona sunt licet ponere: aut nihil præter ideam sit in bonis. *lib. 1. Eth. c. 6.*

Bonum & in substantia dicitur, & in qualitate, & in his quæ cum aliquo conferuntur: quæque per se ipsa sunt: & substantia iis sunt quæ cum aliquo comparantur naturæ ordine priora. *Ethic. lib. 1. cap. 6.*

Quoniam id quod mouet, duplex est, quorum vnum immobile est, alterum quod mouet & mouetur: bonum quidem quod agendum est, immobile permanet. *lib. 3. de Animo. cap. 10. T. 54.*

Mala quorum fortuna est causa, hæc sunt: si neminem habeas amicum, aut quam paucissimos: quare diuelli quoque à sociis atque amicis miserabile est. *libro 2. Rhetoric. ad Theod. c. 8. cap. 8.*

Id mouet semper quod appetendum est, idque ipsum vel bonum est, vel quod bonum videtur: nec omne bonum, sed quod agendum est. Agendum porro bonum est, id est, quod secus etiam cadere potest. *lib. 3. de Animo. c. 10. T. 51.*

Bonum omnis originis & ortus finis est. *Metaph. lib. 2. 1. maiore. cap. 3.*

Bonum dicitur quod opportune fit & in tempore. *Top. lib. 1. cap. 3.*

Si quod vnum est bonum, quod communiter dicitur: aut si quod est seunctum ipsum per se: perspicuum est id, nec agi ab homine potest, nec haberi. *lib. 1. Ethic. c. 6.*

Duo sunt bonorum genera: aliud propter se: aliud propter illa. *lib. 1. Ethic. c. 6.*

Quod propter se expetitur, id confirmamus eo quod propter aliud expetitur perfectius: & quod nunquam alio refertur: iis omnibus quæ propter se, & propter hoc expetuntur. *Ethic. lib. 1. cap. 7.*

Quod bonum vndique perfectum est, omne satis esse, & sufficere videtur. *ibidem.*

Bonorum præstantia, accessione eius quod additur ad aliud, existit: & maximum quodque bonum semper expetendum est maxime. *ibidem.*

Duplex bonum est: alterum quod absolute & per se bonum sit: alterum quod alicui bono sit & vsui. *Ethic. 1. 7. c. 11.*

Bonum aliud est actio: aliud habitus est. *ibid.*

In omnibus bonum principium est maxime. *Metaph. lib. 2. 1. ca. 10. T. 54.*

Probe veteres summum bonum definirunt id, ad quod omnia referuntur. *Ethic. 1. 1. c. 1.*

Vbi est melius & deterius: semper id quod præstat, primas tenet. *Metaph. 1. 6. c. 3. T. 11.*

Potest illud ipsum quod bonum est, falsa ratione collectum obtineri: & ad id quod faciendum est, non qua ratione æquum est, sed falsa via media perueniri. *Ethic. 1. 6. c. 9.*

Dicitur vnum genus bonorum quæ per se expetuntur & amantur. Conscientia vero eorum aut aliquo modo tuentia, aut etiam contrariorum prohibentia, propter illa, aliqua ratione bona nominantur. *Ethic. 1. 1. c. 6.*

Leuius malum speciem quandam fert boni, si cum maiore conferatur. Est enim minus malum potius quam maius eligendum. Quod autem eligendum est: id bonum est: quod potius eligendum est, id etiam maius bonum. *Ethic. 1. 5. c. 5.*

Peccare licet multis modis: quoniam vt Pythagorei coniciebant, malum infinitum incertumque est: bonum certum atque finitum. At vero recte facere vno modo licet. Itaque illud facile: hoc difficile. Nam & à signo discedere facile est: & ipsum attingere magni negotii. *Ethic. 1. 2. c. 6.*

Malum etiam non habere iucundum est. *lib. 1. Rhetoric. ad Theod. c. 11.*

Malum pro malo reddere iustum est: & iustum omne laudabile. *lib. 1. Rhetoric. ad Theod. c. 9.*

Et Deus potest: & vir bonus quæ mala sunt efficit: cum interim non sint eius modi. *Top. 1. 4. c. 5. h. 5.*

Cuius contrarium malum est, & cuius contrarium inimicis conducit: id bonum est. *lib. 1. Rhetoric. ad Theod. c. 6.*

Diuturniora quidem anteponenda sunt breuioribus: & quæ prudentes anteponant, qui in aliqua re excellunt: hoc ipso quod tales sunt, aut quæ in quovis quoque genere scientes sunt, aut quæ plures, aut etiam omnes. *lib. 3. Topicor. c. 1. 1. 10.*

Ea quæ per se sunt cause malorum postponenda sunt & fortuito: vt virtum fugiendum est potius, quam malorum enim per se malorum est. hæc casu. *ibid. loc. 7.*

Et quæ omnino bona sunt, iis anteponenda sunt: vt valere quam fecari magis optandum est: illud omnino bonum est, hoc alicui qui sektionem optata ac iusta bona assumtis & aduentis, vt illud quoniam illa iusta est & innata: illud aduentum re meliore infant: & quæ iustiores habent virtutes quæ in deteriore: vt bona Dei, hominis bonis: & quæ propria bonis sunt anteponenda: & quæ propria rei, iis quæ deteriores: vt Dei quam hominis. *ibid. fegg.*

Cum per se malum omne labefactum si inueniabile existit. *lib. 1. Ethic. c. 5.*

Malum multiplex est: bonum contra simpliciter. *cap. 24.*

Adeptionem bonorum cuiusque comitatur malorum malorum conlequitur vicissim adeptionem. *cap. 6.*

Aliqui bona appetunt homines, ac per se sequuntur optare debent potius, quæ vere bona sunt: ea sibi autem sequi quæ sibi bona sunt. *Ethic. 1. 5. c. 11.*

Quod ei contrarium est quod fugiendum est, id eundem est atque malum: omne id bonum. *libro 3. de Animo. cap. 13.*

In eo vis maxima est ad virtutem, que more per bonis rebus latetur, doleatque contrariis. *lib. 1. cap. 2.*

Quicquid bonum est, omne coniunctum cum bono est: & magis expetendum, quam ipsum separatim. *cap. 2.*

Omnes ad id quod bonum videtur, omnes fatiuntur. *lib. 1. de Republ. c. 11.*

Bonum semper in actione cernitur: pulchritudinem in eis quæ ab omni motu libera sunt. *lib. 1. de Animo. p. 11. 3.*

Quod rectum & honestum, & cum virtute est, id bonum. *Parad. 1. Cic.*

Tria sunt genera bonorum: maxima animi: secundum externa terria. *3. Tufc.*

Alia sunt in homine optanda, alia laudanda. Gratiæ opes, diuitiæ, ceteraque quæ fortuna dat, aut extrinsecus potius, non habent in se veram laudem: quæ debent virtutibus, sed tantum quod ipsa virtus in eorum rerum ratione maxime cernitur. *2. de Orat.*

Nihil bonum, nisi quod honestum: nihil malum, nisi quod peccatum. *Cic. At. lib. 1. 10.*

Quicquid est quod bonum sit, id expetendum est: id expetendum, id certe approbandum: quod vero approbandum, acceptumque habendum. *5. Tufc.*

Non sunt dicenda bona illa, quibus abundanter feruntur. *Parad. 1.*

Bona non sunt, quæ quis habeat, & in se continentur. *Tufc.*

Nec bonum est aliud, quod aut cupias ardere, aut efferas in solentem. *4. Tufc.*

Diuitias, quia quibus, quamvis indignis, habere potest non numerat. *2. Tufc.*

Neque pecunie, neque recta magnifica, neque opes optanda, neque ea, quibus maxime astricti sunt, voluptatibus expendendis numeranda sunt: quippe homines istas res, ea desiderant maxime quibus abundant. *Parad.*

Non nascitur ex bono malum, non magis quam ad semen nata respondent, bona denegare non potest. *epist.*

Non est bonitas, pessimis esse meliorem. *Sen. 21.*

Boni paucis legibus indigent: non enim res ponuntur, sed contra, leges secundum res ipsas feruntur. *Demosthen.*

Probum esse res est multis pecunis virtus. *Demosthen.*

Bonum aut esse oportet, aut simulare. *Demosthen.*

Qui mala pro bonis rependit, ex eius domo non exit. *Nilus.*

At vero, si quis velit complicatam animi sui modicam iam se ipse docebit, cum bonum virum esse, qui propter se sit, doceat nemini nisi læsitis iniuria. *Cic. 1. 3. de Off.*

Oi ἀγαθοὶ διὸς ἔχοντες ἕρσημα, καὶ πρὸς πολλὰ ἐκείνην ἵστανται, καὶ ἄλλοις ἀγαθοῖς ἀγαθὸν ἐπιπέδον, ἀγαθοῖς ὅτι οὐκ ἐστὶν οἱ ἀγαθοὶ οὐκ οἱ ἐστὶν.

Boni possessio est, quæ haud facile inueniri potest, et dudum e vita concesserit. Adeo obscura atque pallida, ut Lynceus vix dum inueniat. Sunt enim boni perpauci. *Timone.*

Vir bonus cito nec fieri nec intelligi potest, nisi in bono.

postquam Phenix anno quingentesimo nascitur. Necesse est...

effugiunt impietatem, quamvis aras multo sanguine creuitaue-

Qui sibi comparatione deteriorum bonus videtur, perinde est ac si quis claudos respiciens, suam miretur velocitatem.

Non continuo melior gubernator, cui pulchrius aut maius sit nauigium: ita non est melior vir, cui fortuna splendidiore.

Vir histrio non est felicior, quod in scenis adornatus, rex aut Deus videatur: sic ne homo fortunæ bonis: quandoquidem suis bonis æstimatus, nihil est idem.

ΑΠΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ.

bonum esse. Dicente autem Phoenice: ut ca sibi...

Bonorum inter malos latentium exempla: Noe cum domo sua inter filios Dei à filiabus hominum corruptos, & diluuiio abscortos.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19. 5. & 20. 21. & c. & 23. vers. 19. 25. Deuter. 5. v. 6. 11. 16. & 10. 12. Ios. 22. 5.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19. 5. & 20. 21. & c. & 23. vers. 19. 25. Deuter. 5. v. 6. 11. 16. & 10. 12. Ios. 22. 5.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19. 5. & 20. 21. & c. & 23. vers. 19. 25. Deuter. 5. v. 6. 11. 16. & 10. 12. Ios. 22. 5.

Bona opera pietasque in Deum vera commendatur. Exod. 19. 5. & 20. 21. & c. & 23. vers. 19. 25. Deuter. 5. v. 6. 11. 16. & 10. 12. Ios. 22. 5.

ΠΡΟΦΑΝΑ ΕΧΕΜΠΛΑ.

Sytha moderatissimi, & abstinentes & suapte natura probi, quod Romani ac Graeci vix præceptis ac disciplinis philosophorum, id natura ipsi consequi potuerunt: plus enim his profuit ignorantia vitiorum, quam illis cognitio virtutis.

Apud Germanos plus boni mores valent, quam ahibi bonæ leges. Corn Tacit. de morib. German.

Xenocrates, carissimus Platoni magistro discipulus, ei fuit comes in Siciliam transmittenti, hebeti ingenio, sed fevero, sanctæq; moribus. Plato hunc calcaribus Aristotelem condiscipulum sueno dicebat indigere. L. Vines in l. 8. Aug. de Ciu. Dei. c. 12.

Cyrus Persarum rex, non iustitiae solum, sed omnium etiam regiarum virtutum exemplum fuit, si modo Xenophonis Pædiæ vera est narratio. Theat. Zuing.

Agefilæus Spartanorum rex, omni bellica vrbanaque virtute Græcorum longe princeps sua tempestate. Sabell. l. 2. Enneadis 4.

Philippum Alexandri genitorem, memorie prodidit Theophrastus non maiestate modo ceteros reges: sed fortuna quoque & ingenii modestia antecelluisse. Plur. in apoph.

ΗΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΑ.

Egyptii Sacerdotes hominem ea modestia præditum, vt facile eum taceas à perperam factis auertere, si indicare vellent, Tau-vum ex au dextro alligatum pingebant. Hunc enim si dextro alligauerint, manu, manufactum & vincula consequentem inuenies. Hier. Val. lib. 5.

Fuerunt etiam qui ætatis florem, vel vnumquodque bonum, quod celestissime deficere videretur, atque adeo humane ipsius vitæ imbecillitatem per decerptum Persicum & in lance positum, non

ΣΙΜΙΛΙΤΥΔΙΝΕΣ.

licet optimæ sint, auroque præ-

PO

POLYANTHIA

